

ЧЕТВРТА БЕСЕДА

КАКАВ ДОПРИНОС ЖИВОТУ У ХРИСТУ ДАЈЕ СВЕТО ПРИЧЕШЋЕ

Након помазивања светим миром приступамо светој Трпези, а то је кончина и испуњење живота - када тамо доспемо, ништа нам више није потребно за оно благостање које смо тражили. Јер, одатле, заиста, нећемо примити само смрт и погребене Христово, и заједницу живота у Њему, него ћемо стећи Самога Васкрслога Господа; и нећемо примити само дарове Светога Духа које смо у стању да примимо, већ Самога Добротвора, Сам Храм Божији, у Кома су установљени сви благодатни дарови. Он је, наравно, присутан у свим светим Тајнама, јер се Њим Самим помазујемо, и у Њега се погружавамо, и Он је наша Тајна Вечера. Он је, дакле, присутан и уза све оне који приступају светој Тајни и предаје им од Својих дарова, али не у свакој Тајни на исти начин: крштењем Он ослобађа човека (који је као глина погодна за свако обликовање) од свакога зла и утискује у њега Своје обличје, а помазањем га чини учесником у енергијама Светога Духа, чија он ризница постаје благодарећи оваплоћењу Христовом. Али, кад доведе хришћанина пред свету Трпезу и дарује му да једе Његово Тело, Он га у потпуности мења и прено-

си га у Своје божанско стање, и тада глина није више глина - пошто је попримила царско обличје - већ постаје само Тело Царево. Ништа блаженије од тога није могуће ни замислити.

2. Због тога Евхаристија долази последња од свих светих Тајни, јер није могуће даље отићи и ни ти било шта придодати. Јасно је да она прва Тајна, односно свето крштење, има потребу за посредником, то јест за миропомазањем, а да оно, опет, има потребу за овом последњом Тајном. После свете Евхаристије, међутим, немамо куда даље да идемо - ту треба да се зауставимо и да покушамо да потражимо средства помоћу којих ћемо бити у стању да до краја очувамо Ризницу добара. И заиста, свето крштење нам је приликом погружавања предало све своје благодатне дарове, но ми смо ипак далеко од тога да будемо савршени зато што још увек нисмо задобили дарове Светога Духа, који зависе од часнога мира. Тако се збило да на оне које је Филип крстио, још увек не беше сишао Дух Свети и Његови дарови, те је због тога било потребно да Петар и Јован положи своје руке на њих. *„Јер још ни на једнога од њих, вели Писмо, не беше сишао, него беху само крштени у име Господа Исуса. Тада полагаху руке на њих, и они примаху Духа Светога“*.¹ Кад задобијемо Духа, и кад ова света Тајна покаже на нама своју силу, тада стичемо благодат која нам је дарована; а што се осталих дарова тиче, није сасвим неопходно да нам их

¹ Дел. ап. 8,16-17.

Доброчинитељ поклони. Јер, свакако је могуће да на нама има кривице за нешто, и да нас ништа не спречава да свету Тајну савршавамо а да оно што нам је у њој дато ипак протраћимо, те да оскудевамо у ономе што се од нас очекује.

3. Много је оних који о томе сведоче; у време апостола то се збило и са Коринћанима. Наиме, иако беху испуњени Духом Светим тако да су били у стању да пророкују, да говоре разне језике и да показују разне дарове, ипак су још увек били толико удаљени од божанског и духовног стања да не беху далеко од зависти, бескрајне похлепе, међусобне свађе и од сваке друге злобе. Указујући на то, апостол Павле им каже: „*Зар нисте Шелесни и зар се не владате по човеку?*”² Јер, иако су били духовни - бар што се тиче благодатних дарова - то им никако није било довољно да избаце из својих душа све што је штетно.

4. Ништа од овога се, међутим, не дешава са светом Евхаристијом; јер оне на које је Хлеб живота уистину деловао и који су се њиме заштитили од смрти, те нису показали никакву лукавштину ни приликом причешћа а ни касније - нико не може назвати телеснима. Јер, немогуће је, заиста немогуће, да света Тајна одиста буде делотворна а да они који њој приступају, имају учешћа у било каквом сагрешењу. Зашто? Зато што чињеница да је света Тајна делотворна, значи да онима који се у њу посвећују не мањка ниједна

²1Кор. 3,3.

врлина. Обећање које нам је дато у вези са светом Трpezом усељава нас у Христа, а Христа усељава у нас. Јер каже: „У мени пребива и ја у њему”.³ А кад Христос у нама пребива, шта нам још треба, или које од добара нам недостаје? И кад ми у Христу пребивамо, шта бисмо друго пожелели? Он је и наш станар и наш дом - блажени смо због таквога дома, и блажени смо јер пружамо дом таквоме станару. Дакле, које добро не поседују они који се у таквом духовном стању налазе? Шта заједничко има грех са онима који су до такве блиставости доспели? Какав би грех могао одолети пред толиким обиљем добара? Које би присутно зло било у стању да опстане, и које би одсутно зло могло да приступи кад је Христос толико целовито у нама, кад прониче целокупно наше биће и заузима све што је у нама и што је око нас? И тако, обухватајући нас са свих страна, спречава да нас се дотакну стреле које споља долазе - јер Он је наш дом; а све што је унутра нечисто, то напоље избацује - јер Он је станар који цео свој дом испуњава. Заиста, не заједничаримо у нечему што је Његово, већ у Њему Самоме; и не примамо у своје душе какве зраке или светлост, већ примамо само Сунце; тиме што се усељавамо у Њега, усељавамо и Њега у себе, тиме што Га одевамо собом, одевамо се и ми Њиме, тиме што се сједињујемо са Њим, постајемо један дух. Јер, наша душа и тело и све силе постају одмах духовни, пошто се Његова Душа сједињује са

³ Јов. 6,56.

нашом душом, Његово Тело са нашим телом, Његова Крв са нашом крвљу. И шта отуда произлази? Оно што је боље и узвишеније, то преовладава над оним што је ниже, а оно што је божанско, то преовладава над оним што је човечанско; те бива онако како Павле вели о васкрсењу, *...да живот прогута оно што је смртно*,⁴ а затим: *„Живим - не више ја, него живи у мени Христос”*.⁵

5. О, какво је величанство светих Тајни! Како ли је само узвишено то што се Христов ум сједињује са нашим умом, то што се Његова воља смеша са нашом вољом, Његово Тело са нашим телом и Његова Крв са нашом крвљу! Колико ли ће бити узвишен наш ум кад њиме божански ум преовлада, и каква ће бити наша воља кад њоме овлада блажена воља, и какво ће бити ово земљано тело кад га онај божански огањ обузме! А да све управо тако бива, о томе сведочи апостол Павле говорећи како он нема свога ума, ни своје воље, ни свога живота, већ му је Христос постао све то. Јер каже: *„Ми имамо ум Христов”*,⁶ и: *„Тражите да искушате Христа, Који у мени Говори”*,⁷ и: *„Мислим да и ја имам Духа Божијега”*,⁸ и: *„Чезнем за свима вама у љубави Исуса Христа”*.⁹ Јасно је, дакле, да је у Павла једна зајед-

⁴ 1 Кор. 5,4.

⁵ Гал. 2,20.

⁶ 1 Кор. 2,16.

⁷ // Кор. 13,3.

⁸ 1 Кор. 7,40.

⁹ Филип. 1,8.

ничка воља са Христом - па сажимајући све то, он каже: „Живим не више ја, него живи у мени Христос”.¹⁰ Толико је савршена ова света Тајна и толико је узвишенија од сваке друге Тајне; и доводи човека до самог врхунца свих добара, пошто се овде налази коначни циљ сваког људскога подвига. Јер, у овој светој Тајни задобијамо Самога Бога, и Бог се најсавршенијим јединством сједињује са нама; а које би сједињење могло бити потпуније од тога да постанемо једнога духа са Богом?

6. Стога једино савршавање свете Евхаристије пружа осталим светим Тајнама могућност њиховог савршавања. Наиме, она им помаже у самом часу њиховог извршења, јер без ње остале свете Тајне не могу бити остварене; а после њиховог савршавања помаже онима који су у њих посвећени, и то онда кад је потребно да ослободи светлост светих Тајни, која је са греховним мраком смешана. А да неко ко се истрошио и усмртио себе грехом, изнова оживи - то је дело само свештене Трпезе. Јер, немогуће је да пали човек изнова устане само уз помоћ својих човечанских моћи, или да људска злоба буде затомљена уз помоћ човечанске праведности; јер сагрешење преноси увреду до Самога Бога, те Павле зато каже: „Преступањем закона вређаш Бога”.¹¹ Потребна је врлина већа од оне коју људи имају да би били ослобођени од злодела. Заи-

¹⁰ Гал. 2,20.

» Римљ. 2,23.

ста, врло је лако да неко незнатан увреди највећег, али је уистину немогуће да он укаже и поштовање које је једнако увреди - поготову кад је вређач овоме у свему дужник, јер овај је толико високо од њега да се то ничим не може измерити. Онај ко хоће да се ослободи злодела и ко настоји да повређеноме изнова укаже нарушену част, мора да принесе више но што је дужан: нешто од тога да би намирио свој дуг, а нешто као додатак да би изгладио неправду коју је почињо. А онај ко није у стању ни да се приближи овоме, докле ли ће тек доспети ако тежи вишим стварима?

7. Због тога нема ниједног човека који је сам по себи у стању да се спријатељи са Богом - нудећи Му своје врлине. Отуда ни стари Мојсијев закон није био у стању да укине непријатељство између људи и Бога, нити је ревност била довољна да донесе мир онима који живе у балгодати. Јер, и једно и друго су дела човекових моћи и човечанске праведности. Уосталом, блажени Павле овај закон назива човечанском правдом: „...не познајући и правде Божије и настојећи да своју правду утврде“¹² - а имао је на уму старо-заветни закон. Јер, овај закон је само толико могао учинити против наших зала колико је било потребно да нас приготови за здравље и да нас учини достојнима Исцелитељеве руке. „Тако нам закон, вели он, постаде васпитач за Христа“¹³

¹² Римљ. 10,3.

¹³ Гал. 3,24.

И блажени Јован Претеча је крштавао у име Онога Који долази,¹⁴ а свака човечанска философија и сваки труд представљају некакво предворје и некакву припрему за истинску правду.

8. Према томе, пошто ми сами нисмо били у стању да постигнемо праведност, Сам Христос је постао за нас „*премудрост од Бога и праведност и освећење и избављење*“¹⁵ те је Својим Телом укинуо непријатељство¹⁶ и спријатељио Бога са нама; и то не само својом човечанском природом уопште, нити само онда кад је умро, већ то чини свагда и са сваким човеком. Као што је то учинио онда кад је распет, тако чини и сад молећи се за нас, уколико ми, кајући се, иштемо опроштај за сва своја сагрешења. Јер, само је Он и могао да врати дуг који смо ми своје Створитељу дуговали, да нас због наше увреде оправда - с једне стране својим животом, а са друге својом кончином. Наиме, смрт којом је због славе Очеве умро на Крсту, Христос је принео као противтежу нашем сагрешењу и тако узвратио већом платом од оне коју смо ми својим прегрешењем увелико сами себи укинули: подарио је нашем животу свако достојанство којим је било природно да Христос почаствује, а Отац да буде почаствован. Заиста, Христос је показао многа и велика дела, која су пројавила велику славу Оца, најпре проводећи Свој живот чистим од свакога

¹⁴ Дел. ап. 19,4.

¹⁵ ЧКор. 1,30.

¹⁶ Еф. 2,14; 16.

греха, а затим савршено и у потпуности чувајућ и заповести - и то не само оне које је Отац дао (јер вели: „Одржао сам заповести Оца мојега“¹⁷), већ и оне које је Сам прописао за живот човечији, јер је Он Сам открио и посејао на земљи небеску философију, а узрочником свих чудеса називао је Свога Родитеља; па и поред тога, ко не зна да је Он, самим тим што је поживео са људима и у потпуности се сјединио са телом, потпуније и јасније показао доброту и човекољубље Онога Који Га је послао, и тиме указао на славу која Му приличи? Заиста, ако доброту треба мерити чињењем добрих дела, онда је Бог Својим домостројем спасења учинио толико добра људскоме роду да није жалио ништа што је за то било потребно, већ је човечанској природи даровао све своје богатство („јер у Њему обитава сва пуноћа Божанства телесно“¹⁸); очигледно је, дакле, да у Спаситељу препознајемо крајњу границу божанског човекољубља, а да је оним што је учинио, Сам показао људима колико је Бог заволео свет и колико је Његово старање за наш род. Због тога Господ и саветује Никодиму да по томе спозна човекољубље Очево, а то сматра довољним знаком Његове безграничне доброте, па каже: „БОГ је тако заволео свет, да је Сина својега Јединороднога дао да сваки који верује у Њега не погине, него да има живот вечни“¹⁹. Јер, уистину, ако

¹⁷ Јов. 15, 10.

¹⁸ Кол. 2, 9.

¹⁹ Јов. 3, 16.

Отац није имао да понуди веће или боље дарове од оних које је човечанској природи подарио силаском Свога Јединороднога Сина, јасно је да не би ни могао стећи већу славу него што је доброта и човекољубље које је отуда могао примити. Стога, дакле, Спаситељ поштује Свога Оца на начин који је достојан Њега Самога и Његовога Родитеља. Шта би друго могло представљати поштовање према Богу ако не ширење учења о Његовој преобилној доброти? А то је слава која Му је од давнина припадала, али не беше ниједног човека који би био у стању да Му је принесе; зато се каже: „Ако сам ја Отац, где је част моја?“²⁰ Наиме, само је Јединородни Син могао да очува све оно што приличи Оцу; дакле, све је то показао као једини моћан да освоји победну награду, и пошто је савршио Своје целокупно дело, Он каже Свом штованом Оцу: „Ја Те прославић на земљи... Објавих име Твоје људима“.²¹

9. Сасвим природно. Јер, Он је Логос, Који на Себи носи тачно обличје Свога Родитеља, и Он представља „сјај славе и обличје бића Његовога“.²² И пошто је, сјединивши се са телом, постао доступан онима који телесно живе у чувствима, објавио је сву блажену вољу Онога Који Га је одаслао. Мислим да ка томе воде оне речи које је Спаситељ упутио Филипу када овај тражи да види Оца: „Ко је видео мене, видео је ОцГ;“²³

²⁰ Мал. 1,6.

²¹ Јов. 17,4; 17,6.

²² Јевр. 1,3.

²³ Јов. 14,9.

Исаија због тога каже: *Име је Његово великога савета Анђео.*

10. И тако, дакле, не изоставивши ништа што је у славу Очеу, Јединородни је Сам разрушио бедеме непријатељства и ослободио човека од његових сагрешења. Исус, Који је двојаке природе, својом другом природом - мислим на нашу човечанску - прославио је Оца и исплео Му онај чудесни венац славе Својим Телом и Својом Крвљу; због тога Христово Тело представља једини лек против прегрешења, а Његова Крв једино отпуштење греха. Стога је Он превасходно и рођен да би прославио Оца - како вели и Сам Спаситељ; зато је рођен и зато је дошао на свет, и све време је чинио дела која су само ка томе водила, и само је због тога поднео страдања. Јер, то Тело је постало ризница пуноће Божанства, и није окусило греха, него је искупило свако дуговање: оним што је проповедало и оним што је чинило, објавило је својим једноплеменим Јудејима Оца, Који је њима био непознат. То је оно Тело које је претрпело заклање на Крсту и које се пред близином заклања уплашило; које је агонију и зној претрпело, које је предато и ухваћено, које је поднело безаконе судије, и које је пред Понтијем Пилатом *исповедило добро исповедање*, како вели апостол Павле.²⁴ То Тело је због свога исповедања предато на смрт, и то на крсну смрт, и примило је шибање по плећима, клинове у руке и у ноге, копље у ребра, те је са муком

²⁴ЧТим. 6,12.

подносило шибања и трпело бол због пригвожђења. А та Крв Христова, која је прскала из рана, угасила је Сунце, и затресла земљу, и осветила ваздух, и васцели свет опрала од нечистоте греха. Према томе, као што је писаном Мојсијевом закону напросто био потребан духовни закон, као што несавршени има потребу за савршеним, као што онај ко није у стању да оствари оно што је савршено, има потребу за оним који то може, исто тако и они који својим трудовима, знојем и сузама моле опроштај за оно што су, након погружавања у бању крштења, сагрешили благодати Божијој, потребују Крв Новог Завета и копљем прободено Тело - јер оно прво, односно труд, зној и сузе, не доноси никакве користи без овога другога, односно без Тела и Крви Христове.

11. Блажени Дионисије чак каже²⁵ да се ни саме свештене Тајне не савршавају нити су у стању да нам пренесу своје дарове уколико им се не придода света Вечера божанске Евхаристије; а још мање је могуће да човеков труд и врлина изгледа грехе људске и буду у стању да савршавају такве Тајне. Уосталом, једна од светих Тајни је и та да се од казне, коју је судија Бог одредио, ослободе они који се покају за своја сагрешења и исповеде их пред свештеницима; али, чак ни то нема учинка уколико не вечерају свету Вечеру. Због тога се крштавамо само једанпут, а светој Трпези приступамо много пута: пошто смо људи,

сваки час долазимо у сукоб са Богом, па кад се постарамо да изгладимо своје недело, потребно нам је и покајање, и подвиг, и победа над грехом; а она се, опет, може остварити само уколико се приложи једини лек против човекових зала.

12. Уистину, као кад се питама маслина накалеми на дивљу, те је намах претвара у себи сличну, па њен плод више не наликује дивљему, исто тако ни човечанска праведност сама по себи никуда не води; међутим, кад се човек са Христом сједини и постане заједничар Тела и Крви Његове, тада сместа постаје могуће стицање највиших добара, отпуштење грехова и стицање Царства небеског, који представљају плодове Христове праведности. Наиме, као што са свете Трпезе примамо Тело Христово као своје тело - па надвладава оно што је узвишеније - тако је овде потпуно природно да наша праведност постане христообразна праведност. А оне речи: „*Ви сте тело Христово, и удови понаособ*”,²⁶ не треба схватити као да је реч само о телу, већ је много оправданије да ту заједницу схватимо као да је реч о души и њеној енергији. Јер, речи: „*Ко се сједини са Господом, један је дух с Њиме*”,¹¹ долазе од Онога Који показује да та заједница и то јединство почивају углавном у уму и у души. Због тога Христос није узео на Себе само тело, већ је узео и ум, и вољу, и све што је човечанско - како би могао да се сједини са целокупним нашим

²⁶ *4Кор. 12,27.*
¹¹ *1Кор. 6,17.*

бићем, да се смести у свим нашим деловима и да нас учини сличнима Себи, спајајући све што је Његово са свиме што је наше. Зато, кад ми грешимо, Он није повезан и спојен са нама - тада напросто немамо ништа заједничко са Њим. Све друго је, међутим, човекољубиво примио од нас, и најчовекољубивије се тиме са нама сјединио. Најпре је Он, иако је Бог, сишао на земљу, а затим нас је одавде узвео на небо; с једне стране, Он је постао човек, а са друге стране, човек је постао Бог; с једне стране, ослобађа срамоте човечанску природу, која је једним Телом и једном Душом победила грех, а са друге стране, ослобађа сваког појединачног човека од грехова и сједињује га са Богом. У овим другим делима, дакле, има више човекољубља него у оним првим.

13. Стога, пошто није било могуће да се ми успнемо на небо и да постанемо заједничари онога што је Његово, сишао је Он и нама поставши причасник свега што је наше. Тако се у потпуности сјединио са оним што је примио на себе: узвраћајући нам оним што је од нас примио, Он нам Себе дарује; а ми, учествујући у човечанском телу и крви, примамо у своје душе Самога Бога, а исто тако примамо и Тело Божије, и Његову Крв, и Душу Божију, и ум, и вољу, и то ништа мање него што примамо човечанску. Јер, требало је и једно и друго да буде лек за наше слабости. Наиме, да је Христос био само Бог, не би се могао тако сјединити са нама - и како би онда могао постати наша евхаристијска Вечера? А опет, да је био само оно што смо ми, не би могао тако деловати. Но, сада

је обоје заједно: на овај начин се, као истородни нама човек, сједињује и спаја са људима, а на онај начин је у стању да уздигне нашу природу, да однесе победу и да ту нашу природу ка Себи приведе. Одиста, кад се веће силе споје са мањима у једно, ове друге не могу остати онакве какве су биле. Гвожђе, наиме, не задржава ништа од особина гвожђа кад се зажари у ватри; земља и вода, такође, кад се нађу у ватри, властита својства замењују својствима ватре. Па ако код истородних сила оне које су јаче тако делују на оне које су слабије, шта ли тек треба да мислимо о оној натприродној божанској сили! Јасно је, дакле, да се Христос, с једне стране, улива у нас и меша Себе са нама, а са друге стране, мења нас и чини-да будемо Њему подобни, те наликујемо сићушној капи воде која се улива у бескрајни океан светогa мира. Јер, то миро толико може да делује на оне који се помазују њиме да нас не чини само мириснима нити нам омогућује да само удишемо његов мирис, већ чини да све наше биће буде мирис тога мира које је ради нас изливано; „јер смо ми Христов миомир”,²⁸ каже Свето Писмо.

14. Такву силу и благодат има евхаристијска Вечера за оне који се причешћују - уколико јој, дакако, приступају чисти од сваке злобе, и уколико после причешћа не чине ништа зло. Јер, ако се у таквом стању налазимо и ако смо припремљени како ваља, ништа неће спречити Христа да се у потпуности сједини са нама; „Тајна је

²⁸1Кор. 2,15.

ово велика",²⁹ рекао је блажени Павле, истичући ово јединство; јер, то је онај многоопевани брак у коме Пресвети Женик узима Цркву Себи за девствену невесту. Заиста, Христос овде храни хор верних који је око Њега, јер само у тој Тајни бивамо *кост од кости Његових и тело од тела Његовог*.³⁰ А то је оно чиме је Апостол, описујући и брак,³¹ показао како Христос јесте Женик и како, по речима Јовановим,³² има Невесту.

15. Ова света Тајна представља светлост за оне који су већ чисти и очишћење за оне који се очишћују; она је учитељ вештина онима који се боре против лукавога и против страсти. Првима ништа друго не преостаје него да, попут ока које се неког оштећења ослободило, приме светлост света; а за оне који још увек потребују Онога Који их може очистити, шта друго може бити очишћење? Јер, *Крв Сина Божијег очишћује нас од свакога греха*,³³ вели Јован, многољубљени Христов ученик. А ко не зна да је победу против лукавога однео једино Христос, чије Тело постаде једини стег у борби против греха! Његово Тело може да помогне онима који се уз његову помоћ боре, јер је и Он Сам њиме пострадао, те је претрпевши искушења, победио.

16. Нема, дакле, ничег заједничког између тела и духовног живота; тело се, наиме, према њему

²⁹ *Еф. 5,32.*

³⁰ *Пост. 2,23.*

³¹ *Еф. 5,29-33.*

³² *Јов. 3,29.*

³³ *Јов. 1,7.*

односи са великом одбојношћу и противношћу - „*Јер тело, како вели Писмо, жели против Духа*“.^М Због тога је Бог увео Тело против тела, односно духовно тело против земљаног тела, те се законом Тела Христовог укида телесни закон, а тело иде за Духом и помаже у борби против закона греха. Стога, дакле, ниједан човек није био у стању да живи духовним животом пре него што беше саздано ово блажено Тело Христово. Тада ни сам Мојсијев закон још не беше примењиван, чак ни поткрепљен неком нарочитом мудрошћу, нити је икако важио међу људима, јер наша природа беше допала најгоре судбине. „*Јер што закону, вели, беше немогуће, пошто беше ослабљен телом*“, и пошто му је било потребно неко друго тело које ће бити у стању да му подари крепост, „*БОГ пославши Сина свога у обличју тела греховнога и због Греха, осуди Грех у телу*“.³⁵ Због свега тога, дакле, имамо потребу за Телом Христовим и да непрекидно уживамо Дарове са Његове Трпезе како би у нама био делатан Његов закон Духа, и како не би било никаквога простора за живот тела - да не би оно имало прилике да се свали на земљу као што бива са тешким телима кад им се измакне ослонац. Заиста је Тајна Евхаристије по свему савршена, и нема ничега што је причасницима потребно а да им она то у изобиљу не пружа.

17. Но, пошто нам слабост вештаственог тела не допушта да печат крштења остане неизмењен

^МГал. 5,17.
³⁵Римљ. 8,3.

(јер „*ово благо имамо у земљаним судовима*“³⁶), због тога лек не узимамо само једном, већ непрекидно - јер и вајар је дужан да вазда седи покрај глине за обликовање, па кад се њен облик наруши, сместа је поправља и враћа јој онај првобитни изглед. Потребно је да уз нас увек буде рука Лекара, Који исцељује ослабљеност вештаства и Који вољу што је застранила, враћа на прави пут како нас не би ненадано смрт затекла. „*И нас, вели Павле, који бесмо мртви због грехова, оживи са Христом*“,³¹ а „*крв Христа (који Духом вечним принесе себе непорочна Богу) очисти савест нашу од мртвих дела, да бисмо служили Богу живо-л*е*“.³⁸ Заиста, с једне стране, сила свештене Трпезе привлачи к нама истински живот из оног блаженог срца Христовог, а са друге, чисто служење Богу које се одовуд одвија. Јер, ако је чисто служење Богу у томе да Му се потчињавамо и да имамо послушања, односно да нам Он буде подстрек за све што чинимо, не знам како бисмо се више могли потчинити Богу него да постанемо Његови удови. Наиме, коме би глава боље могла нешто да заповеди него својим удовима? Савршеније од било које друге свештене Тајне, Хлеб живота нас, који Тајну савршавамо, чини удовима Христовим. Јер, као што удови живе кроз главу и кроз срце, тако и онај „*који једе мене (= Христа)*“, како каже Писмо, *и он ће живети због мене*“.³⁹ Живи човек,

³⁶ Пкор. 4,7.

³⁷ Еф. 2,5.

³⁸ Јев. 9,14.

³⁹ Јов. 6,57.

наравно, и једући и земаљску храну, али савршавање свете Евхаристије нема такву улогу. Јер, вештаствена храна, пошто ни сама није жива, не може сама по себи да нам прибави живот, али будући да помаже животу који је у телу, сматрају је узрочником живота оних који је узимају. Али, пошто је Хлеб живота и сам жив, због њега уистину живе и они који се њиме причешћују. Иако се јело претвара у онога ко се њиме храни, па риба, и хлеб, и било које друго јело постаје човекова крв, овде ипак бива у потпуности супротно: Хлеб живота сам покреће онога ко се њиме храни, мења га и претвара у самога себе, те у складу са оним што је својствено Срцу и Глави Цркве, делујемо и живимо колико Њему припада, онолико колико је у Њему живота. А Спаситељ је показао да не одржава наше живљење онако како то чини вештаствена храна, већ удахњује у нас живот који и Сам поседује у Себи, и предаје нам га онако како га срце и глава предају удовима - Он себе назива хлебом живим и вели: „*Који једе мене, и он ће живети због мене*“.⁴⁰

18. Очевидно је, дакле, да поклоњење Богу у духу и истини и чисто служење представљају дело свештене Трпезе не само због тога што нам свете Тајне пружају могућност да постанемо удови Христови и да Га на тај начин следимо, већ и због тога што ако смо мртви, не можемо служити живоме Богу - а уколико не вечеравамо увек са те свештене Трпезе, немогуће је да будемо

⁴⁰ Исто.

живи и слободни од мртвих дела. Наиме, као што Бог јесте Дух, а „*који Му се клањају, у духу и истини треба да се клањају*“,⁴¹ тако и они који желе да се клањају Њему живоме, треба да буду живи; јер „*БОГ није БОГ мртвих, вели Писмо, не-Го живих*“,⁴²

19. Служити Богу, дакако, значи и живети по здравоме разуму и тежити ка врлини. Али, то би могло бити и дело слугу; јер, „*кад свршите све што вам је заповеђено, како се каже у Писму, Говорите: Ми смо непотребне слуге*“⁴³, Ово служење је само од стране синова, а ми нисмо призвани у хор слугу, већ у хор деце Божије. Због тога постајемо причасници Тела и Крви Његове, „*пошто та деца имају заједницу у крви и месу*“.⁴⁴ Наиме, да би постао наш Отац и да би могао рећи оне речи: „*Ево, ја и деца коју ми даде Бог*“⁴⁵ Он је постао заједничар нашега тела и наше крви - тако и ми, да бисмо постали Његова деца, треба да постанемо причасници онога што је Његово. Према томе, кроз савршавање Тајне не постајемо само Његови удови, већ и Његова деца, тако да Му служимо потчињавајући Му се и по слободној вољи као што деца чине, а опет, потчињавамо Му се у потпуности и као што чине удови. Заиста, толико је чудесно и толико натприродно ово богослужење, да је неопходно и оно само, а исто та-

⁴¹ *Јов. 4,24.*

⁴² *Мат. 22,32.*

**Дук. 17,10.*

⁴⁴ *Јевр. 2,14.*

⁴⁵ *Ис. 8,18.*

ко и она икона која представља и синове и удове - јер, да би се представила истина, није довољно само једно од ово двоје. Колико ли је чудесно то да нас, пошто немамо никаквог властитог кретања, покреће Сам Бог као што удове покреће глава! Није ли велико то што се Оцу духова потчињавамо као своме оцу по телу? И једно и друго је, дакле, натприродно - чувајући аутономију свога ума као деца Божија, у стању смо да се Богу потчинимо као Његови удови.

20. То је, наиме, оно опевано усиновљење, које се не завршава само на томе називу - као што је то случај код људског усиновљења - нити има достојанство само по себи. Јер, код нас људи се дешава да усвојени синови имају само заједничко име са родитељима и да им је отац само по томе заједнички, јер нису рођени од једнога оца нити су изазвали порођајне болове заједничкој матери. Овде пак постоји и истинско рођење и заједништво са Јединородним, и то не само по називу, већ и по ономе што је у стварности, односно по крви, по телу и по животу. А шта је веће од тога но да Отац Јединороднога препозна у нама Своје удове кад на нашим лицима угледа само обличје Свога Чеда?⁴⁶ И зашто говорим о усвојеном синовству, кад нам је синовство по природи и блискије и сродније, и кад су они који су тако рођени више деца Божија него што су деца својих родитеља, и то толико више колико је ближе сродство деце са својим стварним родитељима

⁴⁶ Јевр. 2, 13.

него са наметнутим? Шта је, наиме, то што родитеље чини нашим истинским родитељима? Од њихових тела имамо ово тело, и од њихове крви саздан је наш живот. Тако је и са Спаситељем: ми смо тела од Тела Његовог, и кости од костију Његових. Али, велика је разлика између једне и друге заједнице. Јер, код природног својства садашња крв не припада више и родитељима, него је њихова била пре но што је постала детиња, а то је оно што чини род, односно да оно што сада деци припада најпре беше родитељско. Плод заједничарења у Евхаристији је у томе да крв, којом ми сада живимо, постаје Крв Христова, а тело, које за нас савршава свету Тајну, постаје Тело Христово; заједнички су исто тако и удови, а заједнички је и живот са Животом Христовим.

21. Истинска заједница двеју личности чини да једна иста ствар једновремено буде присутна код обојице - јер кад је поседује само један од њих, и то најпре један па потом други, тада ће они пре бити растављени него што ће заједничарити. Наиме, тада нема онога што их спаја, јер оно што је само код једнога, не може се истовремено налазити код обојице; према томе, нити они истински узајамно заједничаре, нити су икада заједничарили, већ оно што је заједничко, што најпре припада једноме, а после другоме, представља некакво обличје заједнице. И као што неко не би могао бити сустанар са оним ко је исту кућу настањивао пре њега, не би могао бити заједничар у власти и стварима и бригама са било ким ко га је наследио. Заједничар је онај ко, осим

што настањује са неким исто место и користи се истим стварима, такође делује са њим у исто време. Истоветно се и овде одиграва, јер немамо потпуну заједницу тела и крви са својим родитељима, пошто они нису у њима учествовали истовремено са нама; са Христом пак уистину заједничаримо јер нам је са Њим све заједничко: и тело, и крв, и удови.

22. Ако је, опет, заједница тела и крви са оцем оно што децу чини децом, јасно је да смо са Спаситељем сроднији преко свете Трпезе него са властитим родитељима кроз заједничку природу. Јер, Господ нам није само једном подарио живот создавши нас, те нас потом напустио као што су то родитељи учинили, него је увек уз нас присутан и сједињен са нама, и управо нас тим Својим присуством оживљава и одржава. Кад се деца раставе од родитеља, ништа их не спречава да и даље живе, али кад се удаље од Христа, ништа друго им не преостаје но да умру. А зашто не бих поменуо и оно што је највеће од свега? Немогуће је, наиме, да се синови самостално изграђују и живе уколико се не раставе од својих родитеља. Али, управо то раздвајање јесте оно што најпре доприноси томе да једни рађају, а други да бивају рођени; синовство остварено кроз свете Тајне почива у сапостојању и у заједничарењу, а раздвајање од Христа представља пропаст и погибао.

23. Дакле, ако израз „сродство“ означава неку заједницу, те указује, чини ми се, на оне који су заједничком крвљу сједињени - ипак једина заједница остварена крвљу, односно једино срод-

ство и синовство, јесте оно којим постајемо заједничари Христови. Због тога оно допуњује природно рођење, јер „онима који Га примише, вели Јован, даде власт да буду чеда Божија“⁴¹ иако су рођени од родитеља телесним рођењем, а то рођење претходи овоме духовном које се овде одиграва. Али, ово друго рођење је толико надмоћно над оним првим да ни трага ни имена од онога није преостало; и тако, свештени Хлеб, уводећи новог човека, у потпуности искорењује старога. То је, дакако, дело свештене Трпезе; јер они који Га узеше... не родише се од крви.

24. У вези са питањем када узимамо, покушајмо да разумемо саму реч и за коју од Тајни је она изречена; имам на уму, свакако, реч „узмите“.⁴⁸ Јасно је, наиме, да смо овом речју призвани као на какав обед, при коме Самога Христа и у руке узимамо, и устима окушамо, и у својој души се са Њим сједињујемо, и телом се спајамо, и своју крв са Његовом мешамо. С правом је придодато „једите“. Онима, дакле, који на такав начин Спаситеља узимају и до послетка Га у себи чувају, Он је пригодна Глава, а они су Њему подобни удови - природно је, дакле, да удови буду рођени истим рођењем као и Глава. Није оно Тело потекло од крви, ни од жеље телесне, ни од жеље мужевљеве,⁴⁹ већ од Бога, Духа Светога; „јер што се у њој зачело, каже Писмо, од Духа је

⁴⁷ Јов. 1,12.

⁴⁸ Мат. 26,26 и даље.

⁴⁹ Јов. 1,13.

Светога".⁵⁰ Природно је да и удови буду рођени на тај начин, јер то исто рођење Главе беше рођење блажених удова. Рођење Главе је, уистину, представљало саздавање удова. Ако рођење представља почетак живота за свакога, а започети живот значи родити се - и пошто је Христос живот за оне који су у Његовој близини - они су рођени онога часа кад је Христос рођен у овом животу и кад је ступио у њега.

25. Толико је мноштво добара које се за нас излива са свештене Трпезе: ослобађа нас од осуде, уклања срамоту због греха, васпоставља изгубљену лепоту, везује нас за Самога Христа пристије него природни закони - једном речју, чини нас савршенима у истинском хришћанству, и то боље од било које друге Тајне.

26. Многи долазе у недоумицу поводом ове Тајне, питајући се зар се не чини да Евхаристија, која је толико савршенија од осталих светих Тајни, у погледу разрешења од кривице ипак има мању моћ од крштења иако је од њега већа - јер крштење се савршава без улагања труда, док Евхаристији претходе свакакви трудови. Наиме, они који су се крштењем очистили, ни по чему нису другачији од оних који никакво прљање нису ни примили, док многи од оних који приступају светој Трпези, носе у себи трагове сагрешења. Да бисмо били тачнији, рецимо да код греха морају бити узете у обзир четири ствари: онај који је грех починио, зло делање,

⁵⁰ *Мат. 1,20.*

казна због њега и погибао која се отуда уселила у душу. Од чињења зла човек сам треба да се ослободи, па пошто престане са њим, да приступи бањи крштења, а оно само наједном очишћује све остало, без икаквог човековог труда. Оно одстрањује и казну и болест греха, те укида и самог старог човека палог у сагрешење - јер овај умире у води крштења, а један нови човек из купељи излази. Па ипак, сваког тужног и напаћеног човека који свети Хлеб узме у себе, овај сигурно ослобађа од кривице за сагрешења и очишћује му душу од лукавости, али га ни на који начин не усмрћује - јер ова Тајна не представља поновно саздавање које долази свише, него само задржава човека подаље од ивице сагрешења и омогућује му да не буде више крив пред Богом, него да буде смео пред Њим. Има, дакако, и таквих хришћана који на себи носе и знаке болести, па чак и ожиљке од старих рана, уколико су се мање него што је потребно постарали за своје повреде, те њихова припрема властите душе није била у складу са силином лека. И то очишћење које пружа крштење разликује се од овога очишћења свете Трпезе по томе што се вели да ово не дави грешника у води и не саздаје га изнова, и да га очишћује иако он остаје што је и био - чак ни то нам не дарује без наших подвига. А наши подвизи, опет, не зависе од свете Тајне, већ од саме природе потребе оних на којима је кривица да се очисте - у једној Тајни купањем, а у другој обедујући са свештене Трпезе.

27. Поводом трудова неопходних ради обедовања са свете Трпезе, кажем следеће: прихватајући нас пре но што смо саздани и пре но што смо стекли какву силу којом бисмо напредовали ка добру, крштење нам не поклања узалуд све то на дар - ништа од нас и не потребујући, јер му ништа не бисмо ни могли принети. Пошто смо, међутим, већ образовани и живи, и можемо бити довољни себи, света Трпеза допушта да се користимо силом и датим нам оружјем, те да тежимо да се домогнемо добра, и то не више вођени или привлачени од стране других, као при крштењу, већ подстичући и покрећући сами себе, као они који су већ сада готови на хитање тим путем. Јер, зашто бисмо чинили све како бисмо примили оно што не би требало да користимо? Зашто бисмо, дакле, снажили и наоружавали онога којег не код своје куће беспосличити? Јер, ако ни у почетку, кад смо светим крштењем рођени, ни касније, кад смо желели да се очистимо, није било време за подвиге и за трудове, не знам када ћемо постати корисни себи и какво ће бити дело оних људи који су се прихватили пута што води ка врлини? Уосталом, шта би могло бити горе од тога да не чинимо ништа достојно хвале, и да наша душа увек буде спремна на грех?

28. Стога је било потребно дати људима простора за њихова дела и времена за њихове борбе јер су од светих Тајни већ стекли могућност да буду савршени људи, способни да остварују дела која одговарају њиховој природи, па кад настане

дан који је створио Господ,⁵¹ да не спавају више, већ да приступају делима, те да, по речима про рока Давида, „излази човек на посао свој, на рад свој до вечера”.⁵² Наиме, као што после овога дана долази ноћ, кад нико не може радити,⁵³ тако је било и пре њега, кад је било немогуће било шта чинити, те нико није знао куда треба ходити, јер је ноћ још увек била над земљом, а „ко иде по тами, вели Јован, не зна куда иде”.⁵⁴ Али, сад кад се Сунце појавило и кад су се Његови зраци, кроз свете Тајне, посвуда разлили, потребно је да не буде никаквог одлагања човечанских дела и трудова, већ да се насићујемо овим Хлебом у зноју лица свога, јер се *за нас ломи*. Уосталом, тако је одређено само за словесна бића, јер Господ каже: „Трудите се... за јело које остаје за живот вечни”⁵⁵ - тој Вечери не приступамо неделатни и без трудова, већ улажући сваки труд и подвиг. Јер, ако Павлов закон удаљава лењивце чак и од пропадљиве трпезе (*уАко неко неће да ради, вели он, нека и не једе*)⁵⁶, каква ли су дела потребна онима који су позвани на ову свештену Трпезу!

29. Из свега што је речено јасно је да свештеним Даровима треба да се приближимо на одговарајући начин, а пре тога треба себе да очисти-

⁵¹ Пс. 118,24.

⁵² Пс. 104,23.

⁵³ Јов. 9,4.

⁵⁴ Јов. 12,35.

⁵⁵ Јов. 6,27.

⁵ ЧИСол3,10.

мо. А да свето Причешће не само да није мање од осталих Тајни, него има и већ у силу, то је очито из овога што следи. Јер, ако Бог, пре свега, најбољима дарује највише, те према речима Пророковим извршује „суд по праву и правду по мерилима”,⁵⁷ много више добра ће нам чинити сада кад смо, посветивши се у свете Тајне, постали бољи и кад се трудимо у врлинама, него онда кад још нисмо били окупани у бањи крштења - и биће та благодат боља од оне, а посвећени у свету Тајну приправљени да им ови други дарови буду узвишенији од првобитних. Оно је, наиме, крштење, а ово је свештена Трпеза, коју треба да сматрамо толико савршенијом колико је већа припрема потребна онима који хоће да јој приступе. Јер, није оправдано да ово што је веће буде доступно свима који то пожелеле, а оно што је мање да буде доступно онима који су очистили себе подвигом и светим Тајнама. Управо је обратно. Оправдано је сматрати да је савршеније оно што се без многих и одважних дела не може задобити.

30. Треба да будемо свесни и тога да је Христос наш укрепитељ, који нам пружа изобилну гозбу; а укрепитељ не пружа руку помоћи онима који леже нити онима који су немоћни, већ онима који су здрави и одважни, и који храбро и са успехом стоје пред непријатељем. Јер, Сам Христос, делајући у свакој од светих Тајни, постаје за нас све: и Саздаатељ, и учитељ борбе, и саборац - сад

⁵⁷ Ис. 28,17.

нас крштава, сад помазује, а сад храни. Тамо из темеља саздаје удове човекове, овде га Духом укрепљује, при светој Трпези бива потпуно са човеком, те заједно са њим осваја одличје; и пошто се борбе окончају, биће Судија на бојном пољу и поставиће се у трон како би био Судија светима за оне трудове у којима је и Сам узео учешћа. Напокон, кад буде требало да одличјима окити победнике, Он Сам ће бити победни венац.

31. Да би охрабрио људе на борбу за стицање благочешћа,⁵⁸ а и да би они били способни да у тој борби однесу победу, Господ Својим борцима све даје докле их ствара и припрема; но, кад се заједно са њима бори, не даје им све, а у време примања победног венца не даје им ништа. Јер, заиста није оправдано да онај ко припрема и онај ко помазује тело борца изостави ишта од онога чиме располаже како би борца оснажио, нити опште правило допушта саборцу да све на себе преузме, односно да другога остави да ужива, а он сам да се предаје борби. Нити је, опет, природно да судија на бојном пољу сам припрема победни венац, или да припрема борца, или да га вежба, или да врши службу лекара, или да приложи нешто за победу, или за одважност, или за силу, или за било коју другу врлину борца, већ треба да зна да награђује само ону врлину коју борац показује.

⁵⁸ Овде израз *философија* значи благочешће, док се на другим местима у тексту тај израз користи у смислу моралног вежбања и усавшавања. (Прим. прев.)

32. Онима који су у борби најуспешнији, боље је кад примају победни венац него кад у борби побеђују, а исто тако боље је кад побеђују него кад се за борбу припремају; јер припрема бива због победе, а победа због победног венца. Али, кад би то што света Трпеза не очишћује у потпуности, нити припрема, нити саздаје, био знак да је ова Тајна несавршена и мања од других, тада би ништавно било благостање до којег доводи крајња граница блаженства, односно заједничарење у Богу, Који дарује победни венац на застрој светој Трпези; као да Трпеза ипак дарује некакву припрему и очишћење, а победни венци ниједно од овога двога. Због тога се не треба чудити ако се чини да света Вечера, иако је савршенија Тајна, мање очишћује.

33. Уосталом, осим свега овога што је речено, ови дарови представљају и награду; јер својство награде је у томе да не ствара нити чини победнике, већ их показује и украшава. Према томе, Христос на светој Вечери није само очиститељ и укрепитељ, већ и награда коју треба да приме они који су се борили. Заиста, шта друго приличи блаженима за све њихове овдашње трудове, него да приме Христа и живот покрај Њега? И Павле је рекао да после онога пута, одласком са овога света, коначно остварујемо јединство са Христом. *„Јер умрети и са Христом бити, вели он, то је много боље.“*⁵⁹ А то је превасходни задатак причешћивања са свештене Трпезе. Јер, ако је

⁵⁹ *Филии. 1,23.*

могуће и кроз друге свете Тајне пронаћи Христа, то је само зато да се онај ко Га прима, на тај начин припреми за сједињење са Њим, док се овде остварује потпуно примање и сједињење. Наиме, у којој другој Тајни хришћанин постаје једно тело и једна крв са Господом? У којој Тајни пребива у Њему, а бивајући у Њему, истовремено Га у себи носи? Због тога, мислим, Христос и вели да је блаженство праведника Трпеза, при којој ће Он Сам бити служитељ.⁶⁰

34. Тако Хлеб живота представља драгоцену награду. А пошто они који тај Дар примају, још увек корачају по земљи и путешествују, те су због тога напращени и осматрају пут како не би пали разбојницима у руке, свакако да Хлеб живота задовољава њихове дневне потребе, повећава њихову снагу, постаје им вођ и очишћује их - све докле не доспеју до места на коме је, по речима Петровим, човеку „добро бити“;⁶¹ где више нема простора ни за шта друго, јер већ бораве на чистој месту - а једини победни венац им је Христос, Који је у потпуности сједињен са њима.

35. Према томе, као средство очишћења, које је ради тога у почетку и установљено, свето Причешће ослобађа од сваке нечистоте; а као наш заједничар у борбама којима је био предводник - припремивши се најпре за њих - Христос нам дарује снагу за борбу против наших непријатеља. Пошто је Он Сам и награда, немогуће Га је

⁶⁰ Лук. 12,37.

⁶¹ Мат. 17,4.

освојити без великих трудова. На чему се, дакле, заснива тврдња како мање може остварити онај који као победно одличје и најузвишеније блаженство прима Причешће са свете Трпезе? На истоветан начин треба да расуђујемо и да мислимо и на ону другу страну, те да не расправљамо о савршенству свете Тајне. Причешћивање са свете Трпезе не саздаје изнова човека развраћеног гресима, али не зато што ова Тајна не може да оствари велике приносе, већ због тога што човек није у стању да их прими и да их поднесе јер још увек носи на себи оно првобитно сздање о којем је раније већ било речи. То сздање ни она крајња злоба не би могла да поништи и да uklони из душа оних који су једанпут крштени - чак ни ако се ови дрзну да се одрекну служења на које су се заједничком Владици обрели - јер то сздање није успела да изложи ни врхунска философија ни просто исповедање. Осим тога, човек је начелно већ и тиме што је умро и што је сатрвен, пошто без тога не би могао бити изнова саздан. Наиме, смрт одговара стању у коме се стари човек налазио, а може да умре онај ко је из земље потекао, јер „и секира код корена дрвећу стоји”,⁶² како каже свети Јован Претеча; онај ко је у бању крштења погружен, тај већ носи новог човека. Како ће, дакле, умрети онај ко је сједињен са овим неумирућим Адамом?⁶³ И за кога би умро, кад Онога, ради Кога је требало да умре

⁶² *Мат. 3,10.*

⁶³ Са Другим Адамом, односно са Христом.

како би Га у себе примио, још увек носи у души својој? А то сједињење са Новим Адамом не може примити од самог крштења; па како онда може бити да Тајна крштења буде већа од ове, и то по ономе што се не може наћи ни у једној од те две свете Тајне? Јер, ни само крштење не може изнова да препороди оне који су већ примили нови живот и који су поново саздани, а устројство ове свете Тајне не допушта ниједном човеку да буде двапут крштен - не због држања каквог типа или поретка, већ зато што није могуће да неко буде двапут рођен на исти начин.

36. Могао би неко рећи како је крштење и то кад неко умре исповедајући своју веру пред гонитељима. Зашто су многи који су водом крштени, пошли и тим путем, те су и то друго крштење примили? На то бисмо могли рећи следеће: онима, дакле, који су изабрали да ступе у заједницу са Христом и да живе са Њим, потребно је најпре да буду спремни добром спремом од руке Сздателеве, а затим да сами до тога доспеју кроз врлину и хвале достојне борбе. Јер, крштење водом уобличује човека - и заправо је само то у стању - а јасно је да смрт за Христа има обе одлике: и оно што вода крштења треба нама да пружи, и оно што ми Господу треба да пружимо.

37. Према томе, за оне који још нису крштени, постоји препород у Христу остварен њиховим страдањем, сведочењем вере и погребењем, код којих је задржан назив крштења; али, постоји и врлина, код које је ради добра и ради великог трпљења потребно пролити много зноја. Код

крштених оно прво, односно препород, не збива се јер су већ саздани и већ живе; међутим, оно друго, односно мучеништво, збива се јер представља подвиг вере и доказ врлине, и тога да су страдалници спознали Христа и заволели Га више од било чега другог што љубе. Мучеништво је, такође, јасно искуство, искушано гвожђем, и огњем, и најужаснијим патњама - да ништа друго са толиком сигурношћу не усмерава њихова надања у Њега. Због тога, наиме, никако није право да они који су једанпут крштени, изнова користе крштење, јер оно не може да им дарује ништа више од онога што су од њега већ примили. Са друге стране, мученичко исповедање вере је у стању не само да препорађа и да изнова саздаје, него и да мученицима плете венце од њихових храбрих дела; онима који су некрштени прибавља обоје, и препород и венце, а онима који су крштени - једно од то двоје, то јест победне венце за њихова дела. Уосталом, никоме није чудно што мучеништво приноси себе за обоје, а они којима није потребно обоје, што га користе само за оно за шта им је потребно - јер и Дарови са свештене Трпезе сигурно могу да очисте и оне који овој светој Тајни први пут приступају, а могу да просветле и оне који су већ очишћени; ипак, оне који оно прво већ имају, ништа не спречава да Тајни приступе и ради онога другога. Доста је, међутим, било речи о томе.

38. Наша беседа је започела тврдњом да оно што остварује потпуну заједницу људи са Богом - било да то назовемо богослужењем, било усинов-

љењем, било на оба начина - јесте свештена Трпеза, која нас чини сродницима Христовим више него што нас телесно рођење чини сродницима са нашим родитељима. Јер, Христос не полаже никакве слабашне темеље нашег тела и нешто мало крви, него се Он са нама сједињује целокупним Својим Телом и Крвљу; и не сједињује се са нама само као узрочник живота, попут наших родитеља, већ као сам живот. Не назива се животом по томе што је узрочник живота, онако како је апостоле назвао светлошћу јер су постали светила нашег живота,⁶⁴ већ по томе што за онога ко у Њему уистину живи, Он постаје сам живот. Оне који су Му привржени Христос чини светима и праведнима не само тиме што их припрема и поучава у ономе што им је потребно, и што вежба њихову душу у врлини, и према чињењу дела води онај порив који она има за врлину, већ тако што Он Сам постаје за њих праведност од Бога и освећење.⁶⁵ Управо на тај начин свети (= хришћани) и бивају свети и блажени јер је заједно са њима Блажени, због Кога једни од мртвих постају живи, други од безумних постају мудри, а неки, опет, од бедних и злих слугу постају свети и врлински и деца Божија. Од њих самих, међутим, и од човечанске природе и ревности није потекло ништа од онога по чему су они стекли своја имена: светима су названи по Светоме, а праведнима и мудрима по Праведноме и Мудроме - и уопште, ако се не-

⁶⁴ *Мат.* 5,14.

« / *Кор.* 1,30.

ко од људи с правом назива тим великим и часним именима, то је отуда што су њихове врлине толико далеко од тога да их могу учинити праведнима и мудрима, да је њихова праведност злоба, а њихова мудрост истинска лудост.

39. Затим, ако нас је врлина учинила уистину часнима и ако нас је украсила тако да нам је ближа праведност и мудрост Божија неголи човечанска, коју нам је труд донео, природно би било да се врлинским називамо више по овоме првоме него по ономе другоме. Наиме, не примамо име по онима који су изван наше заједнице и по странцима, већ по својим сродницима, и дешава се да будемо прозвани и да носимо име по ономе што је у нашој природи (јер станиште и рухо не би могли у нама да образују овакву или онакву нарав, нити нам могу подарити својства злобе или врлине). Тако је и са свим оним што нама припада. Више нас обележава и одређује наше име оно што је у већој мери наше: оно што је Христово, више нам припада од онога што је по природи наше. Припада нам, дакле, оно што је Христово зато што смо постали удови и синови Његови, и зато што заједничаримо у Телу и Крви и Духу Његовом, а ближе нам је не само од онога што подвигом остварујемо, већ и од онога што нам је природа предала, јер се показало да нам је Христос и од самих наших родитеља сроднији.

40. Због тога смо, дакле, дужни да се не ограничавамо на човечанску философију и да се не задовољимо само овим подвизима, већ да живимо овим новим животом у Христу и да тежимо да

покажемо ону врлину. То се, међутим, неће збити уколико јој не будемо сроднији и уколико она не буде нарочито подобна нама. Због тога се „са Њим погребосмо кроз крштење... да бисмо тако и ми ходили у новом животу”.⁶⁶ У посланици Тимотеју апостол Павле вели: „Сватај се за живот вечни”;⁶⁷ а на другом месту: „По Светоме који вас је позвао, будите и сами свети у свему живљењу”;⁶⁸ те опет: „Будите, дакле, милостиви, не по човечанској милости, већ као и Отац ваш што је милостив”;⁶⁹ или: „Љубите једни друге, као што ја вас љубим”,⁷⁰ љубављу којом је Павле љубио, „у љубави Исуса Христа”.⁷¹ Због тога Спаситељ, заповедајући својим ученицима да се држе мира, усађује у њих свој властити мир; јер каже: „Мир свој дајем вам”,⁷² а Оцу каже: „...Да љубав којом ме љубиш у њима буде”.⁷³

41. И уопште, као што је рођење нешто божанствено и натприродно, тако је и живот, и начин живљења, и философија, и све што је томе слично - ново и духовно. Ту истину изражавајући, Спаситељ каже Никодиму: „Што је рођено од Духа, дух је”.⁷⁴ Стога и Павле вели: „...Да се

⁶⁶ Римљ. 6,4.

⁶⁷ / Тим. 6,12.

⁶⁸ & I Петр. 1,15; Лев. 19,2.

*» Лук. 6,36.

⁷⁰ Јов. 13,34.

⁷¹ Филип. 1,8.

⁷² Јов. 14,27.

КЈов. 17,26.

⁷⁴ Јов. 3,6.

нађем у Њему не са својом праведношћу која је од закона, него оном која је по вери у Христа, праведношћу од Бога".⁷⁵

42. Овде је реч о царском руху. А наше рухо је ропско. Па како ће слобода и Царство, коме треба да стремимо, бити награда слугама? Наравно, не бисмо могли бити достојни Царства ако не бисмо показали ништа више од ропске врлине. Наиме, као што „распадљивост не наслеђује нераспадљивост, како каже апостол Павле, *јер треба ово распадљиво да се обуче у нераспадљивост, и ово смртно да се обуче у бесмртност*",¹⁶ исто тако ни дела робова не могу бити довољна за оно Царство, него је потребна и благодат од Бога. Наследник треба да постане син, да не буде више роб. „А роб не остаје у кући довека, каже Господ, син остаје довека."¹¹ Према томе, свако ко хоће да до тога наследства доспе, треба да, потиснувши најпре у себи роба, покаже себе сином Божијим, односно украсивши своје лице обличјем Јединороднога, да се у тој красоти појави пред Родитељем; а то значи да нас Син Божији разреши сваког робовања, те да заиста будемо слободни, што и подразумевају речи које је Христос упутио Јудејима: „⁴ко вас, дакле, Син ослободи, заиста ћете бити слободни".¹⁸ Христос уистину разрешује робове и чини их синовима Божијим, па пошто је и Сам Син и пошто је слободан од свакога греха, чи-

⁷⁵ Филии. 3,9.

⁷<> / Кор. 15,50-53.

⁷⁷ Јов. 8,35.

⁷⁸ Јов. 8,36.

ни да они заједничаре у Његовом Телу и Крви и Духу, и свему што је Његово. Тако нас је Он изнова саздао и ослободио и обожио, сједињујући нас са Самим Собом, Он, Који је целовити и слободни и истински Бог. И тако свештена Вечера Евхаристије чини да Христос, Који је истинска праведност, постане наше добро више него што су то наша природна добра, тако да бивамо прослављени због онога што је Његово и дичимо се као да смо то ми сами остварили, па отуда и име стичамо уколико ту заједницу очувамо. А ако неко заиста буде назван светим и праведним, или било којим другим похвалним називом, он своје име стиче по Ономе од Кога је све то примио. Јер, „*Господом се, вели псалам, хвали душа моја*“,⁷⁹ и у *Њему ће бити благословени сви народи на земљи*.⁸⁰ Отуда се од нас и не тражи ништа од онога што је човечанско, али се тражи да оно што је Христово, уселимо у душе наше, те да при своме одласку све то имамо уза се, и да ту философију на сваки начин покажемо и пре но што доспемо до победних венаца. А ово ново богатство божанске философије треба да чувамо, не додајући му ништа од стране зла, јер само је тај чисти принос примерен Царству небеском.

43. Пошто награда, коју треба да приме они који су се борили, јесте Сам Бог, потребно је да и борбе буду подобне тој награди, односно да буду божанске, а Бог да не буде само учитељ борцима и судија и надзиратељ у борбама, него да Он Сам

⁷⁹ Пс. 34,2.

⁸⁰ Пост. 12,3.

буде успешан такмац, тако да прижељкивани циљ буде у складу са припремом, а припрема да буде у складу са циљем. Наиме, као што онда кад нас је на земљу послао, није учинио нити тражио од нас ишта натприродно, тако ни сада, водећи нас ка Богу и ослобађајући нас од земље, није нам оставио ништа човечанско, него је све што нам је потребно прилагодио Себи, те није оставио неделатном ниједну силу од оних које су у стању да нас за онај циљ приготове. А ако то што се са нама збило неко назове болешћу и исцељењем, тада морамо рећи да Он није само ушао код изнемоглога и удостојио га погледа Својих очију и додира Својих руку, и није напросто починио све што је неопходно овоме за исцељење, већ је постао и Сам лек, и храна, и све што доноси здравље. Опет, ако говоримо о поновном саздавању, Он од Себе Самога и од властитог Тела изнова саздаје оно што је човеку потребно; а то чиме је заменио све што је у нама пропало, јесте Он Сам.

44. Није, међутим, пресаздао наше тело од исте твари од које га у почетку беше саздао, него је оно првобитно тело саздао узимајући праха земаљскога, а за ово друго дао је властито Тело. Изнова саздајући живот, Он не чини душу напросто бољом у њеном природном стању, него изливајући Своју Крв у срца оних који приступају светој Тајни Причешћа, васкрсава у њима Свој властити живот. Тада је, вели, „*удахнуо дух животни*“, ⁸¹ а сада нам предаје Духа Светога. ⁸²

⁸¹ *Посл. 2,7.*

⁸² *Јов. 20,22.*

Јер, „посла БОГ Духа Сина својега у срца ваша, који виче: *Ава, Оче*“.⁸³ А кад је затребала светлост, тада је рекао: „*Нека буде светлост*“,⁸⁴ и постаде светлост, односно ова створена светлост - а сада је засијао и Сам Владика, по речима апостола Павла: „*Који рече да из таме засија светлост, Он засија у срцима нашим*“.⁸⁵ И уопште говорећи, у првим временима Бог је чинио добра људскоме роду уз помоћ видљивих ствари и водио човека уз помоћ заповести, представника и закона, користећи час анђеле, час најугледније међу људима, а сада дејствује Он Ош, без посредника, и за све само Себе користи.

45. Сагледајмо, наиме, ово питање од самог почетка. Да би спасао људски род, Господ није послао анђеле, него је Сам дошао. Било је потребно да људи схвате због чега је дошао и није, остајући Сам на једном месту, слао људе да окупљају слушаоце, него је Он Сам, ходећи по разним крајевима земаљским, тражио оне којима ће Своја учења предати. И дарујући им Својим језиком највиша од свих добара, одлазио је пред врата онима који су имали највеће потребе за добротинствима. Тако је чак и болесне исцељивао приступајући им и дотичући их руком; саздао је очи онеме који од рођења беше слеп, стављајући му на лице блато које је Он Сам начинио пљунувши на земљу, и подигао га је запретивши му прстом.⁸⁶

⁸³ Гал. 4,6.

⁸⁴ Пост. 1,3.

*Ч1Кор. 4,6.

&⁶ Јов. 9,6.

„Приступивши дохвати се носила”,⁸¹ вели Писмо; приступио је и гробу Лазаревом и из те близине му је позив упутио⁸⁸ иако је могао, да је тако хтео, и из далека - само једном речју и једним мигом - да учини и то чудо, и друга чуда већа од тога, Он, Који је на такав начин и небо створио. Но, то би био само јасан доказ Његове силе, док ово друго беше знак човекољубља које је дошао да покаже.

46. Пошто је, дакле, требало да заточеници ада буду ослобођени, и пошто Бог није то дело поверио анђелима или предводницима анђела, него је Сам сишао у тамницу, било је природно да заточеници не добију своју слободу бадава, већ за откупнину: ослободио их је положивши Своју Крв за њих. На исти начин, отада па све до Судњег дана, Он избавља и ослобађа душе од кривице и од сваке нечистоте. Јер, Он је Тај Којим се стиче очишћење, као што показује Павле говорећи: *„Пошто сам изврши очишћење грехова наших, седе са десне стране Величанства на висинама”*.⁸⁹ Због тога Га и назива слугом,⁹⁰ а Он Сам Себе сматра служителем⁹¹ и вели како је од Оца послат у свет да би служио. А најзначајније од свега је то што ово није важило само за то време кад се Господ појавио и дошао са човечанском слабошћу (не да би судио свету), кад је по-

⁸¹ Лук. 7,14.

⁸⁸ Јов. 11,43.

⁸⁹ Јевр. 1,3.

⁹⁰ Римљ. 15,8.

⁹¹ Лук. 22,27.

казивао својства слуге а скривао све што је владичанско, него важи и за будућност, кад ће доћи са силом и кад ће се показати у слави Очевој, кад ће се открити и кад ће се показати Царем онога Царства. „*Опасаће се, каже Лука, и посадиће их, и приступиће те ће им служити*“.⁹² А то је природно, јер кроз Њега цареви царују и владари земљом управљају.

47. Уосталом, на тај начин се зацарио у чистом и истинском Царству, постајући Сам Себи довољан за то царовање, и тако је управљао над онима којима је овладао, и то блаже него какав пријатељ, строже него било који световни владар, брижније него отац, сродније него што су сродни удови једнога тела, неопходније него што је телу срце, не узмичући пред страхом, не бивајући зависан од награда, већ постајући Сам сила власти и сједињујући са Собом оне који Му приступају. Кад неко уз помоћ страха или обећаних награда царује, то никако није истинска власт, јер тада су разлози за послушност очекивања (= награде) или претње силом. Наиме, као што не може у потпуности владати онај ко своју власт има однекуд другде, тако ни Богу не можемо истински служити ако се потчинимо некоме од поменутих начина.

48. Пошто је ваљало да Господ царује том најчистијом влашћу (нека друга Му, дакако, не би ни приличила), изнашао је начин да то оствари. А тај начин беше најчуднији од свих. Јер, ко-

⁹² Лук. 12,37.

ристио се начелима која су једно другом супротна: да би постао истински Владика, Он прима на Себе природу слуге, и све до распећа и крсне смрти служи осталим слугама, те на тај начин спасава душе слугу и сместа придобија за себе њихову вољу. Због тога и Павле, знајући да је то служење узрок Његовога царовања, каже: „Унизио је себе и био послушан до смрти, и то до смрти на крсту; зато и Њега Бог високо уздиже“;⁹³ а чудесни пророк Исаија каже: „Зато ћу му дати део за многе, и са силнима ће делити плен, јер је дао душу своју на смрт, и би метнут међу злочинце“.⁹⁴ Наиме, првобитним стварањем наше природе Христос је постао Владика, а саздавањем *нове твари* задобио је нашу вољу, што ће рећи да уистину царује над људима, јер је овде освојио и потчинио владавину разума и слободу воље, који човека чине човеком. Због тога и каже: „Даде ми се свака власт на небу и на земљи“,⁹⁵ као да је Он, Који је пре свих векова Владика света, задобио нешто ново тиме што је, заједно са небеским бићима, и човечанска природа спознала заједничког Владикау. И оне речи Давидове: „Царује БОГ над народима“,⁹⁶ упућују на то Царство, у коме ће народи бити „сутелесници и судеоници Спаситељеви“,⁹⁷ како каже апостол Павле.

⁹³ Филип. 2,8-9.

⁹⁴ Ис. 53,12.

⁹⁵ Мат. 28,18.

⁹⁶ Пс. 47,8.

⁹⁷ Еф. 3,6.

49. Сјединивши се толико присно са телима и са душама, Христос није постао Владика само над телима, већ и над душама и вољама; и влада над тим самодовољним и чистим царством, управљајући њиме по властитој вољи, као што душа управља телом, а глава удовима. А они хришћани који су пожелели да понесу тај јарам, бивају вођени као да не живе у складу са својим разумом и не поступају по своме извољењу. „Као живинче, вели, *бејаш пред тобш*“;⁹⁸ то значи да човек мрзи своју душу и да треба да је изгуби, а ако је изгуби, тиме ће да је спасе. То ће се збити кад превлада *нова твар* и кад Нови Адам у потпуности покрије старога, кад не преостане ништа од старога квасца: ни рођења, ни живота, ни кончине.

50. Заиста, тело старога Адама саздано је од земље, а Нови Адам је, вели, рођен од Бога. А сведочанство о свакоме од ових живота јесте трпеза која им припада: прву трпезу је, наиме, произвела земља, а новог човека храни Небески Човек Својим Телом. Због тога се онај први, умревши, поново вратио у земљу из које је и произашао, а други је отишао ка Христу, одакле је и узет, те је свакоме од њих припао онакав крај какав и приличи њиховом почетку: „*Какав је земљани, каже Писмо, такви су и земљани; и какав је небески, такви су и небески*“.⁹⁹ Али, то није само због душе, већ и због Тела Његовог зато што је и оно небеско, као што су код првога Ада-

⁴⁸ Пс. 73,22.

*>1Кор. 15,48.

ма и једно и друго земљани. Јер, овде душа почи-
ва у рукама Небескога Човека, а тело постаје
део Његовога Тела. Оно, наима, не заједничари
са душом него је испуњено Духом живим, те жи-
ви и након кончине претходног земаљског живо-
та, и то толико боље да се ни изређи и не може, јер
ни у почетку не беше уистину умрло. „Изгледало
је, вели Соломон, у очима неразумних да су по-
мрли.“¹⁰⁰ Наима, као што „Христос, оставши из
мртвих, више не умире; смрт више не влада Њи-
ме“,ⁱⁱⁱ тако ни удови Христови неће видети смр-
ти довека; јер, како би могли да искусе смрт, кад
зависе од вечно живога Срца?

51. Ако је то што видимо само прах и ништа
више, не треба да му се дивимо. Јер, богатство је
унутра, „и ваш је живот сакривен“, вели Пи-
смо,¹⁰² а ризница је земљани суд: „Л ово благо
имамо у земљаним судовима“, каже апостол Па-
вле.¹⁰³ Према томе, онима који ствари посматрају
само споља, само је глина видљива; међутим, кад
се покаже Христос, и тај прах ће приказати своју
красоту. Видеће се тада да је и тај прах део онога
бљеска, и уподобиће се Сунцу и зрачиће истим
зрацима као и Оно. „Тада ће се, вели, праведници
засјати као сунце у Царству Оца свога.“¹⁰⁴ А
Царством Очевим назива се она светлост којом је
Он заблистао и јавио се апостолима, који су, као

¹⁰⁰ Прем. Сол. 3,2.

ⁱⁱⁱ Римљ. 6,9.

[>]² Кол. 3,3.

МПКор. 4,7.

^l⁴ Мат. 13,43.

што јеванђелист Марко каже, видели „Царство Божије да је дошло у сили“;¹⁰⁵ праведници ће у тај дан засијати озарени светлошћу и славом: они примајући је, а Он блистајући њоме.

52. Јер, овај Хлеб, ово Тело, до кога ће човек dospети носећи и тамо Дарове са овдашње Трпезе, то је оно што ће се *на облаку* указати свим очима и што ће, у једном трену, као каква муња, показати своју лепоту од истока до запада; са таквим блистањем живе блажени, а кад скончају, светлост се не повлачи. Светлост је, наиме, свагда са праведницима, који доспевају у онај живот блистајући том светлошћу, а сада хитају ка њој, са којом су све време живели. Јер, оно што ће се у онај дан васкрсења збити са онима који ће оживети, када ће се кости и делови и удови тела сјединити са главом како би се целовитост тела васпоставила, то ће се збити и са Спаситељем Христом, заједничком Главом свих хришћана. И кад Глава само бљесне над облацима, сабраће са свих страна своје удове, и биће Бог међу боговима, дивни врх дивнога окружења. Па као што терет уздигнут увис, кад се раскину везе које га држе у висини, пада ка земљи и тражи место на тлу које је одмах под њим, тако је и са телима светих: она најпре пребивају на земљи, везана за њу пропадљивошћу и бивајући овде мучена, те због тога, вели, „у овој *шатору уздишемо*“,¹⁰⁶ а када се појави слобода, тела светих ће незадрживом силином похитати

¹⁰⁵ *Марк. 9,1.*

¹⁰⁶ *ПКор. 5,4.*

ка Христу да би заузела места која су им додељена. Због тога апостол Павле, показујући да је тај пут неупоредив са другим, говори о узношењу и каже: „Бићемо ...узнесени на облацима у сретање Господу у ваздуху“;¹⁰⁷ а о томе да ћемо бити узнети, Спаситељ је рекао: „Тада ће бити два на њиви; један ће се узети, а други оставити“¹⁰⁸ - то значи да неће бити више ничега што је човечанско нити што од људи зависи, те неће нико оканити, него ће Он позвати људе, Он ће их узнети, Он, Који никаквом времену не робује.

53. Јер, од самог почетка, Спаситељ није чекао да Га они заишту, него је Сам потражио оне који су заблудели, а затим им је показао пут, па пошто нису били у стању да ходе по њему, узео их је на своја плећа и понео: кад су посртали, подизао их је; кад су били немарни, исправљао их је; кад су одступали, позивао их је назад и на сваки начин подстицао на оно што им је на спасење. Тако ће их и онда када трчећи буду прелазили последњу стазу ка Њему, Он Сам васкрснути и начинити им крила како би полетели. Због тога их је и назвао орловима окупљеним око трупа: „Јер где је труп, вели Он, онде ће се и орлови скупити“.¹⁰⁹ Прећи ће, заиста, са Трпезе на Трпезу, са оне која је још увек скривена, на ону која је већ откривена: са Хлеба на Тело.¹¹⁰

^m *1 Сол. 4, II.*

¹⁰⁸ *Мат. 24, 40.*

¹⁰⁹ *Мат. 24, 28.*

по у тексту се налази израз „πτόμα“ - труп, леш, који осим тога значи и тело.

54. Сада је, дакако, Христос за њих Хлеб, јер још увек живе човечанским животом, али је исто тако и пасхална Вечера, јер они одавде прелазе у Град који је на небесима.¹¹¹ А када „*добију нову снагу, подижу се на крилима као орлови*“, као што вели чудесни Исаија;¹¹² тада ће се окупити око истога Тела, које ће тада бити без икакавог прекривача. На то указује блажени Јован када каже: „*Видећ емо Га као што јесте*“.¹¹³ Јер, Христос није Хлеб за оне који више не живе телесним животом, нити више очекују Пасху; а Његов *труп* има многа знамења: на Његовим рукама су ране, на ногама су ожиљци од клинова, а ребро још увек носи белег од копља.

55. Та Вечера свете Евхаристије води до онога Тела, и без ње Га није могуће примити, ништа мање но што је онај коме су очи извађене, у стању да искуси светлост. Јер, ако они који на овој Вечери не обедују, немају живота у себи, како би Христос могао бити бесмртна глава мртвим удовима? Једна је, дакле, сила свете Трпезе, један је и Онај Који припрема гозбу и у једном и у другом свету; овде је, наиме, брачна ложница, овде се одвија припрема за ступање у брак, а овде је и Сам Женик. Према томе, онима који одлазе немајући уза се ове Дарове, неће остати ништа више за живот. А они који су уистину примили благодатне

¹¹¹ *Пасха* на јеврејском језику значи прелазак или пролаз, и у овом значењу Кавасила реч и користи.

¹¹² *Ис. 40,31.*

¹¹³ / *Јов. 3,2.*

Дарове и очували их, они су ушли у радост Господа свога и скупа са Жеником ступили у брачну ложницу, и науживали се свакаког обиља за Вечером; а то им се није тек сада догодило, него су, појавом Христовом, непосредније искусили оно што су, долазећи овамо, са собом донели. То значе речи: „Царство је Божије унутра у вама”.¹⁴